SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI

SİLİFKE CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

ROMANYA

PAZAR BİLGİLERİ (2021)

DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

A) Dış Ticaret Mevzuatı

1989'dan bu yana Romanya, Batı ile ilişkilerini geliştirmeye yönelmiş, bu amaçla serbest piyasa ekonomisinin gereklerinin yerine getirilmesi ve buna uygun mevzuat değişikliklerin yapılması çabaları, ülkenin dış ticaret politikasına da yansımıştır. Ülke, GATT ve Dünya Ticaret Örgütünün kurucu üyelerindendir. 1993 yılında, Romanya, Avrupa Konseyi'nin de tam üyesi olmuştur.

Bununla beraber, Romanya'nın dış ticaret rejiminde çok sık değişiklikler yapılmış, kota ve tarife düzeyleri sıkça değiştirilmiştir. Ayrıca dış ticaret politikasında zaman zaman birbiriyle çelişen amaçlar gözetilmiş, ithalat kısıtlamaları ve ihracata zarar verecek politikalar eş zamanlı olarak kullanılmıştır.

1 Ocak 2007 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği'ne tam üye olan ülke, üyelik kapsamında Avrupa Birliği Müktesebatı ile beraber Ortak Ticaret Politikasına tamamen uyum sağlamıştır. Romanya, Türkiye ve AB dışındaki üçüncü ülkelerden sanayi mamulü ithalatında AB'nin Ortak Gümrük Tarifesini (OGT), tarım ürünlerinde ise ilgili ülkelere taviz verilen ürünler dışında yine Dünya Ticaret Örgütü taahhütlerini uygulamaktadır.

Avrupa Birliği Ortak Dış Ticaret Politikası

Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler arasında tesis edilen Gümrük Birliği çerçevesinde, üye ülkeler üçüncü ülkelerden ithalatta ortak kurallar uygulamaktadır.

Bu çerçevede, ticaret politikası münhasıran Avrupa Birliği'nin yetki alanına girmekte ve "Ortak Ticaret Politikası (OTP)" olarak adlandırılmaktadır. OTP, ortak gümrük tarifeleri; çok taraflı, bölgesel ve ikili ticaret anlaşmaları; üçüncü ülkelere uygulanan tek taraflı tavizler ve ticari savunma araçlarını kapsamaktadır. OTP çerçevesinde, mal ticaretinin yanı sıra hizmetler, ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları ve doğrudan yabancı yatırımlar AB'nin münhasır yetki alanında yer almaktadır.

Bu doğrultuda:

AB üyesi ülkelerce ortak gümrük tarifesi ve ticari savunma araçları uygulanmakta olup, ürünlere uygulanan gümrük vergileri ve varsa, ürünler üzerinde bulanan ticari savunma araçlarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir. (*https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en*)

Ayrıca, AB tarafından üçüncü ülkelere karşı yürütülen ve tamamlanan damping, sübvansiyon ve korunma önlemleri soruşturmalarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir. (*https://trade.ec.europa.eu/tdi/index.cfm*)

AB, ikili ticaret anlaşmaları bağlamında aktif bir ticaret politikası izlemektedir. AB tarafından yeni nesil Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) ile mal ticaretinin yanı sıra, hizmetler, kamu alımları, fikri mülkiyet hakları, sürdürülebilir kalkınma gibi ticaret ile ilgili alanları da içeren kapsamlı STA'lar müzakere edilmekte ve akdedilmektedir. AB'nin STA'ları hakkında detaylı bilgiye aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(*https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/*)

AB, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) kapsamında Gelişme Yolundaki Ülke ve En Az Gelişmiş Ülkelere (EAGÜ) belirli dönemler için geçerli olacak şekilde tek taraflı olarak vergi tavizleri sağlamaktadır. Halihazırda uygulanan GTS Rejimi, düşük ve düşük orta gelirli ülkeler için gümrük tariflerini tamamen ya da kısmen kaldıran Standart GTS Rejimi; sürdürebilir kalkınma ve iyi yönetişimin sağlanmasını teşvik etmek üzere GTS Rejimi ekinde sayılan Uluslararası Konvansiyonları onaylamaları ve uygulamaları şartıyla gelişmekte olan ülkeler için tarifeleri sıfırlayan GTS + ve silah ve mühimmat hariç olmak üzere en az gelişmiş ülkelerden gelen diğer malların vergisiz ve kotasız olarak AB pazarına girmesine imkan tanıyan Silahlar Hariç Her Şey (Everything But Arms-EBA) düzenlemelerini içermektedir. Güncel GTS yararlanıcısı ülkelerin listesine aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(*https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/*İthalat Rejimi

Romanya'ya gerçekleştirilen ithalat işlemlerinde genelde özel bir ruhsata gereksinim duyulmamaktadır. Sadece uluslararası anlaşmalara göre; ateşli silahlarla patlayıcı maddeler, bitki, hayvan ve insan sağlığına zarar verebilecek belirli malların ithalatı kısıtlama ve yasaklamalara tabidir.

Bu ürünlerin ithalatında kontrol amaçlı verilen ithal lisanslarının verildiği kuruluşlar aşağıda sıralanmıştır:

- Atık maddeler için Sağlık Bakanlığı ile Tarım ve Köy Kalkınma Bakanlığı,
- Kamu sağlığı ve çevre için tehlikeli maddeler için Sağlık Bakanlığı ile Tarım ve Köy Kalkınma Bakanlığı,
- Silahlar ve patlayıcı maddeler için İçişleri ve İdari Reform Bakanlığı,
- Radyoaktif ve nükleer ürünler için Nükleer Faaliyetlerin Kontrolü Milli Komisyonu,
- İlaç yapımında kötü amaçlı kullanıma elverişli bazı kimyasal maddeler için İçişleri ve İdari Reform Bakanlığı,

İthalat işlemlerinde Romanya Gümrük İdaresi aşağıda belirtilen ürünlerde ve durumlarda gümrük vergisi borcunun ödenmesi veya teminata bağlanması ile ilgili muafiyet getirmektedir. Bunlar:

- Askıya alma rejiminde yer alan ürünler,
- Dâhilde işleme rejimi çerçevesinde tamir edilerek yeniden yurt dışına gönderilecek gemi, uçak, helikopter, lokomotif ve demiryolu vasıtaları veya aksam ve parçaları,
- Yetkili gümrük biriminin gözetimi altında tutulan transit ürünler,
- Bir taşıt üzerinde tek parça olarak taşınması ve ithalatı mümkün olmayan ürünlerin parçalarının bir araya getirilmesinde kullanılan diğer ürünler/araçlar,
- Gümrüksüz satış mağazalarında satılacak ürünler,
- Mevcut mevzuata, gümrük antrepo rejimi, dahilde işleme rejimi, geçici kabul rejimine göre gümrük vergisinden muaf ürünler,
- Kiralama sözleşmesi (leasing) ile getirilen ürünler.

Romanya uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülükleri haricinde ithalatta herhangi bir kısıtlama uygulamamaktadır. 1998 yılından itibaren ihracatta uygulanan miktar kısıtlamaları da kaldırılmıştır.

Bazı ürünlere gümrük vergisi muafiyeti sağlanmaktadır.

- İnsani yardım maksadıyla ithal edilen ürünler,
- Ticari bir değer taşımayan numuneler ve modeller,
- Yabancı yatırımcı tarafından kurulan veya kurulacak olan şirketin sermaye artırımı için kayıtlı sermayeye katkı sağlayan ürünler,
- Sosyal, insani ve kültürel amaçlı kurumlara ve derneklere yapılan bağışlar.

B) İhracat Rejimi

1 Ocak 1998 tarihinden itibaren ihracatta her türlü kısıtlama ve miktar sınırlaması kaldırılmıştır.

Aşağıda sayılan ürünlerin ihracatı gözetim altında bulundurulmaktadır;

- Kereste ve artıkları, inek ve domuz ham post ve derisi, tomruk, biçilmiş kereste, atık ve kırpıntı kâğıt, atık ve hurda demir ve demir dışı metaller,

- Değerli taşlar ve bunları içeren ürünler,
- İlaç veya uyuşturucu madde yapımında kullanmaya elverişli maddeler,
- Radyoaktif maddeler, alfa, beta ve gama ışınlarının ve x-dalgalarının kullanımına elverişli nükleer tesisat ve düzenekler,
- Silahlar ve patlayıcı maddeler.

C) Gümrük Vergileri

Romanya gümrük mevzuatına göre gümrük alanına gelen ürünler kesin veya geçici ihracat veya ithalat statüsü kazanmaktadır.

Geçici ithalatta gümrük vergisi askıya alınmakta onun yerine teminat istenmektedir. Geçici gümrük statüsü tanınan ürünler şunlardır:

- Transit geçen ürünler,
- Gümrük alanındaki antrepolarda bekletilen ürünler,
- Dahilde İşleme Rejimi kapsamında ithal edilen ürünler,
- Hariçte İşleme Rejimi kapsamında ihraç edilen ürünler,
- Gümrük İdaresinin kontrolünde işlenen ürünler,
- Geçici olarak ithal edilen ürünler.
- Geçici gümrük statüsü, ürünün başka bir statü kazanması durumunda son bulmaktadır.

Malın gümrük değeri, fatura ve taşıma, yükleme, boşaltma ve sigorta bedeli gibi diğer harcama belgeleri Gümrük İdaresine sunan ithalatçı tarafından beyan edilmektedir.

Gümrük Beyannamesi ile birlikte Gümrük İdaresine ibrazı istenen diğer belgeler şunlardır:

- Taşıma belgesi veya taşımacı tarafından giriş/çıkış bilgilerini içeren belge,
- Faturanın aslı veya kopyası veya konsinyedeki gümrük değerini gösteren bir belge,
- Gümrük değerinin beyanı,
- Varsa, temel gümrük tarifesinden farklı tercihli gümrük tarifesi uygulanmasını sağlayacak belge (ör: EUR 1, P16 gibi),
- İthalatçı firmanın vergi numarası.

D) Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Romanya'da gıda ürünlerinin standart ve belgelendirilmesine ilişkin kurallar AB direktifleri ile tamamen uyumlu halde bulunmaktadır. Bu anlamda herhangi bir AB ülkesinde serbest dolaşıma giren bir gıda ürününün herhangi başka bir teste tabi tutulmadan Romanya'ya ithalatı ve iç pazarda satışı mümkün olmaktadır.

AB genelinde pazara sunulan taze meyve ve sebze ürünlerinin kalite ve etiketlemelerine ilişkin pazarlama standartları AB Ortak Tarım Politikası çerçevesinde çıkartılan EC 2200/96 sayılı kararname ile 28 Ekim 1996 tarihinde belirlenmiştir. Bu yasayla öngörülen standartlara sahip olmayan ürünler pazara sunulamamakta ve pazardan kaldırılmaktadır. AB pazarlama standart düzenlemeleri çerçevesinde kalite standartları belirlenmiş diğer ürünler arasında taze ve soğutulmuş balık (EC 2406/1996), yumurta (EC 1028/2006), zeytinyağı (EC 1019/2002) ile birlikte sert kabuklu meyveler arasında kabuklu fındık (EC 1284/2002) ve kabuklu ceviz bulunmaktadır.

Romanya Standartları ASRO-Romanya Ulusal Standartlar Kurumu (http://www.asro.ro.es) tarafından oluşturulmaktadır. ASRO-CEN (Avrupa Standardizasyon Komitesi), CENELEC (Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi), ISO (Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu) ve IEC (Uluslararası Elektroteknik Komisyonu) üyesidir.

AB kuralları gereğince bazı sanayi ürünlerinin AB ülkelerine ithal edilebilmesi için AB teknik mevzuatına uyumlu olması gerekir. CE işareti bu kapsamdaki uygulamalardan biridir ve birçok sanayi ürününde CE İşareti bulunması zorunludur.

ISO 9000 serisi ve HACCP, ISO 14000 serisi ve OHSAS 18001 bu alandaki diğer uygulamalardır.

Avrupa Birliği'nin Ürünlere Dair Teknik Mevzuatı

Bir ürünün Avrupa Birliği (AB) pazarına girebilmesi için regülasyon ve direktiflerden oluşan ve AB'nin Resmi Gazetesi olan EURLEX'de yayımlanan teknik mevzuata uygun olarak üretilmesi ve piyasaya arz koşullarını sağlaması gerekmektedir. AB'nin teknik mevzuatı, temel kuralları belirleyen genel mevzuatın yanı sıra, ürünlere ilişkin teknik kurallarını ortak bir şekilde düzenlediği regulasyonlar ve direktifler (örn: oyuncaklar, makineler, asansörler, tıbbi cihazlar, yapı malzemeleri, kimyasallar vs.) ile ortak bir düzenlemenin bulunmadığı üye ülkelerin kendi düzenlemelerini yaptığı mevzuattan (kırtasiye ürünleri, mobilyalar, saatler vs.) oluşmaktadır.

Ülkemiz 1996'da yürürlüğe giren Gümrük Birliği gereğince AB'nin ürünlere ilişkin teknik mevzuatını ve sistemini uyumlaştırmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye AB'nin CE işareti, onaylanmış kuruluşlar, piyasa gözetimi ve denetimi, AB'nin ortak bir düzenlemesi olmayan alanda karşılıklı tanımaya dair kurallarını ve sektörel mevzuatını ulusal mevzuatına aktarmıştır. Ülkemiz, AB'de yenilenen sektörel mevzuatı da takip etmekte ve iç mevzuatına aktarmaktadır.

Ülkemizde, AB mevzuatı kapsamında atanmış onaylanmış kuruluşların listesi ise güncel olarak AB'nin Yeni Yaklaşım Onaylanmış Kuruluş Bilgi Sistemi'nde (NANDO) yayınlanmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'nin AB ile uyum sağladığı veya düzenlenmemiş alanda yer alan sektörlere ilişkin olarak Türk ürünlerinin ilave test/belgelendirmeye ihtiyaç olmaksızın AB menşeli ürünlerle eşit muameleye tabi tutulması ve malların serbest dolaşımı ilkesi kapsamında ithalat kontrollerine tabi tutulmaması gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de üretilen ürünler, AB'de üretilmiş ürünlere eşdeğer güvenlik ve kalite düzeyindedir.

E) Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Romanya'daki denetleme kurumları aşağıda yer almaktadır:

- Ulusal İletişim Düzenleme Kurumu (ANCOM)-telsiz ve telekomünikasyon terminal ekipmanlarının ithalat denetimi http://www.ancom.org.ro
- Romanya Gemi Otoritesi-gemi ve parçaları, gezi tekneleri, sahil güvenlik ekipmanları, can yelekleri: https//www.rna.ro
- İş Güvenliği Müfettişliği-makine, kişisel koruyucu donanımlar, sivil amaçlı patlayıcılar: https://www.igsu.ro
- Devlet İnşaat Müfettişliği-yangın güvenliği dışındaki yapı malzemeleri: https://www.isc-web.ro
- Ulusal Kazan, Basınçlı ve Kaldırma Ekipmanları Devlet Kurumu-basınçlı ekipmanlar: https://www.iscir.ro
- Ulusal Acil Durumlar Müfettişliği-yangınları önleyecek yapı malzemeleri: htpps://dsu.mai.gov.ro
- Sağlık Bakanlığı-kozmetik ürünleri, tütün ürünleri, biyosidal ürünler, tıbbi cihazlar: htpps://www.ms.ro

- Ulusal Tüketiciyi Koruma Kurumu-elektrikli aletler: htpps://www.anpce.gov.ro
- Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı-gıda güvenliği, tohumlar: htpps://www.ansvsa.ro
- Romanya Enerji Düzenleme Kurumu-ev tipi elektrikli buzdolapları, dondurucular ve kombinasyonlarının enerji verimlilik şartları: htpps://www.anre.ro
- Ulusal Çevre Koruma Kurumu-REACH çerçevesindeki denetimler, çevrenin korunması için kontrol altında tutulması gereken kimyasallar ve katı atıklar: htpps://www.anpm.ro
- Maden Kaynakları Ulusal Kurumu-maden, hidrokarbür ve türevleri: htpps://www.namr.ro
- Romanya Mali İdari Ulusal Kurumu (ANAF)- ithalat denetimi: https:/www.customs.ro

F) Uygunluk Değerlendirme

Standartlara uygunluk değerlendirme adımı AB mevzuatına uygunluğun sağlanmasında zorunlu bir adımdır. Burada amaç üretimin her aşamasında gerekli koşullara uyumun sağlanması ve nihai ürünün kabulünün kolaylaştırılmasıdır. AB ürün mevzuatı üreticilere ürünlerinin kullanımı sırasında oluşabilecek risk düzeyine göre uygunluk değerlendirme aşamasında bir miktar seçme hakkı sunmaktadır. Bu seçenekler öz sertifikasyon, tip inceleme ve ürün kalite kontrol sistemi, tam kalite güvencesi olabilmektedir. AB üyesi ülkelerin uygunluk değerlendirme kuruluşları listesi AB Komisyonu web sitesinde yer almaktadır. (NANDO-http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/nando/)

Nihai ürünün pazara girişini kolaylaştırmayı sağlayan bazı zorunlu olmayan değerlendirme programları bulunmaktadır. Bunlar hakkında bilgi CEN-CENELEC'ten temin edilebilir. CEN (Avrupa Standardizasyon Komitesi) ve CENELEC (Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi)'dir. (https://www.cencenelec.eu/Pages/default.aspx)

G) Teknik Düzenlemelerin Duyurusu

Romanya'da yeni teknik düzenlemeler, mevcut düzenlemelerde yapılan değişiklikler aylık olarak ülkenin Resmî Gazetesinde (http://www.monitoruloficial.ro/) yayınlanır. Teknik düzenlemelerin tamamına ilişkin belgeler ise ASRO'dan temin edilebilmektedir.

İ) Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Romanya kalite ve güvenlik standartları Romanya Standartlar Enstitüsü yetkisi altındadır. Ülkede, standartları uluslararası standartlar ve AB standartlarına uygun hale getirmeye yönelik olarak mevzuat değişikliği çalışmaları yapılmıştır. Yeni standartların tamamına yakını ISO veya AB standartlarına uyumlandırılmıştır.

Romanya bitki ve hayvan sağlığı önlemlerini AB'ninkilerle uyumlaştırmaya başlamıştır. AB önlemlerinin adaptasyon ve uygulamasının Romanya'ya tavukçuluk ürünleri, sığır eti ve biyoteknoloji ürünleri ihracatına sert etkisi olması beklenmektedir.

Romanya'da üretilen ve ithal edilen malların ambalajları üzerine Tüketici Koruma Kanunu gereğince etiket koyma ve ambalajın içindeki mamulün ne olduğu hakkında açıklayıcı bilgi yazma zorunluluğu vardır.

İthalatı yapılan ürünlerin etiketleme, sağlık ve güvenlik ile ilgili kurallara uymaları yasal zorunluluktur. Yabancı ürünlere uygulanan özel kurallar bulunmamakla beraber ülkeye ihraç edilecek ürünler için Romence etiket hazırlanması gerekmektedir.

J) Teknik Engeller

Romanya tarafından dış ticarette uygulanmakta olan teknik engeller hakkında bilgiye www.teknikengel.gov.tr sitesinden erişilebilmektedir.

Ticarette Teknik Engeller web sitesi, kullanıcıların teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede, söz konusu siteden ülkeler itibariyle ticarette teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ülkelerin mevzuat ve uygulamaları hakkında Bakanlığımızdan bilgi talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Söz konusu siteye ücretsiz olarak üye olunabilmektedir. Sitenin üyelerine ilgilendikleri ülke ve ürün gruplarına ilişkin düzenlemeler günlük olarak e-posta ile gönderilmektedir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

A) Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Romanya, 1970 yılından bu yana Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (World Intellectual Property Organization/WIPO) üyesidir. Fikri mülkiyet hakları konusunda dünyadaki en önemli anlaşmalar olan Paris Konvansiyonu, Bern Konvansiyonu ve TRIPs Anlaşması'nı imzalamıştır. Fikri mülkiyet hakları ile ilgili ulusal mevzuatı bütünüyle Avrupa Birliği normları ile uyumlaştırılmıştır. Ülke Avrupa Patent Konvansiyonu üyesidir. Buluşlar, markalar, coğrafi işaretler, endüstriyel tasarım ve diğer fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin resmi kurum Telif Hakları ve Markalar Bürosudur.

Ülke, patentler, ticari markalar ve telif hakları ile ilgili mevzuatı düzenleyerek hukuki çerçeveyi tamamlanmış olmasına rağmen, uygulamada halen sorunlar yaşanmaktadır.

Sahte ve taklit ürünler ile mücadele, bu nedenle ülkenin birincil öncelikleri arasında yer almaktadır. Konu ile ilgili çıkartılan mevzuat, idari kapasite yetersizliği nedeniyle etkin bir biçimde uygulanamamaktadır. Avrupa Komisyonu, konu ile ilgili olarak ülkenin sınır kontrollerini artırması ve çeşitli kamu kurumları arasında daha fazla iş birliği içinde çalışılması yönündeki önerilerini ve uyarılarını ülkeye sunmaktadır.

B) Dağıtım Kanalları

Büyük paketleyici ve işleyici firmalar daha fazla oranlarda ihracatçıdan veya doğrudan üreticiden alma yoluna gitseler de tedarik zincirinde ithalatçıların rolü hala önemlidir. Romanya'da birçok büyük market de ürünlerini doğrudan ithal etme veya büyük ithalatçılardan temin etme yoluna gitmektedir. Marketler özellikle kendi markalarıyla satışını yaptıkları fason ürünleri doğrudan lokal üreticiden veya ihracatçılardan temin etmekte olup, acente/temsilcilikler vasıtasıyla yapılan alımlar düşük düzeylerde kalmaktadır. Toptancılar ise genellikle gıda ürünlerinin perakendeciler vasıtasıyla tüketicilere ulaştırılması yönünde hareket etmektedir. Romanya'da daha önce küçük marketlerin domine ettiği perakendecilik sektöründe ise modern perakendecilik anlamında hiper ve süper marketlerin payı artış göstermiştir.

Tüketiciye gıda ürünlerinin sunulması büyük oranda süpermarket ve hipermarketler yoluyla yapılmaktadır. Ülkede ulusal veya uluslararası büyük zincir mağazalar mevcut olup, bunlar perakende dağıtım kanalının en önemli aktörleridir. Büyük hipermarketlerin birçoğu kendi markalarıyla fason üretim yaptırmakta, bazıları da doğrudan ithalat yoluna gitmektedir. Bu anlamda ihracatçılarımızın son tüketiciye ulaşmaları da (işletmeden son tüketiciye satış) mümkün görünmektedir. Ancak, özellikle küçük ve orta ölçekli ihracatçı firmalarımızın doğrudan bu satışı gerçekleştirmeleri güç olabilir. Çünkü böyle bir satışın ancak yerinde yapılacak güçlü bir tanıtım ve tutundurma kampanyası ile gerçekleştirilmesi mümkün görünmektedir. Ayrıca pazarda iyi bir müşteri portföyüne ve etkin bir dağıtım kanalına sahip olan, bölgesel pazarlardaki gelişmeleri ve tüketici tercihlerini iyi analiz edebilen bir ithalatçı/tüccar firmayla çalışılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

C) Tüketici Tercihleri

1989 sonrasında hızlı bir değişim sürecinin yaşandığı Romanya'da bireysel tüketim eğilimleri hızla değişmiştir. Romanya pazarı ana hatlarıyla; farklı gelir gruplarından oluşan, diğer gelişmekte olan ülkelerdeki pazar yapıları ile benzerlik gösteren ve ticaretin alışveriş merkezleri ve elektronik ticarete kaydığı bir pazar olarak özetlenebilir. Tüketici eğilimlerini belirleyen temel unsurlar marka, fiyat, kalite ve hizmet koşulları olarak sıralanabilir. Türk malı imajı ve Türk markalarının Romanya pazarındaki konumu oldukça yüksek seviyededir.

İletişim araçlarının gelişmesi ile birlikte e-ticaret hızla gelişmektedir. Hemen her sektörde yerel, Orta ve Doğu Avrupa ya da AB genelinde ticaret yapılan pek çok e-ticaret sitesi bulunmaktadır. Ayrıca firmalar kendilerine ait siteler üzerinden satış yapabilmektedirler.

Romanya pazarında reklam ve promosyon faaliyetleri firmaları avantajlı duruma getirmektedir. Öte yandan, e-ticarette satış, ödeme, teslimat, iade/değiştirme gibi hizmetler öne çıkmaktadır. Tüketiciler ile doğrudan iletişimde olmak için Romence sitelerin oluşturulması ve Romence iletişim kurabilecek elemanların istihdam edilmesi diğer önemli hususlardır.

Dayanıklı tüketim mallarında ise satış sonrası servis hizmetleri önemlidir. Satış sonrası hizmetlerinin düzeyi tatmin edici olmaktan uzak olduğu Romanya'da, hizmet ağının oluşturulması, bu amaçla yerel hizmet merkezlerinin oluşturulması ya da yerli ortaklarla iş birliği yapılması, yerel ortakların hizmetlerinin iyileştirilmesi için eğitilmesi ve eksikliklerinin giderilmesi tüketici tercihleri üzerinde kayda değer olumlu etkiler yaratacaktır.

Ülkenin komünizmden çıkışı sonrasında yaşadığı dönüşüm nüfusun bir kısmının satın alma gücü önemli ölçüde artırmıştır. Vergiler çıkarıldıktan sonra hane halkı gelirlerinin yaklaşık %79,3'lük kısmı harcanabilir gelir olarak değerlendirilmektedir. Romanya'da harcanabilir kişi başına gelir Polonya, Slovakya gibi ülkelerin altında, Bulgaristan, Makedonya, Sırbistan gibi ülkelerin ise üzerindedir. Bununla beraber tasarruf eğilimleri düşük ve tüketim eğilimleri yüksek olan Romenlerin yaşam standartları artmaya devam etmektedir. Bu durum ülke pazarını özellikle ev eşyaları ve tüketiciye yönelik elektronik eşyalar bakımından cazip bir pazar haline getirmektedir

Ülkedeki tüketicilerin ana harcama kalemlerine bakıldığında en büyük payı, yiyecek ve içecek için yapılan giderlerin almakta olduğu görülür. Diğer önemli harcama kalemleri ise taşıt araçları, giyim eşyaları, ev eşyaları, turizm, sağlık ve ulaşım giderleri olarak sıralanabilir.

Diğer taraftan, ülkede artan gelir dağılımı farklılığı, farklı gelir gruplarındaki tüketicilere farklı ürün ve stratejilerle yaklaşmak gerekliliğini ortaya çıkmaktadır.

D) Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Romanya'ya ihracatımız içerisinde önemli yer tutmakla birlikte pazar potansiyelinin daha az kullanıldığı endüstriyel ürünler pazarı genel anlamda bakıldığında diğer ürünlerden önemli bir farklılık göstermemekle beraber; ürün fiyatı kadar kalite, ürün güvenliği, satış sonrası hizmetler ve pazarda süreklilik diğer faktörlere göre daha öncelik arz etmektedir.

E) Reklam ve Promosyon

Yabancı firmaların Romanya pazarında kullanabilecekleri reklam olanakları son dönemde artmıştır. Televizyonun dışında kalan reklam araçları arasında radyo, yazılı basın, filmler aracılığıyla duyuru ve kapı dolaşmak suretiyle yapılan reklam gibi araçlar yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Billboard reklamcılığı hızla gelişmektedir. Toplu taşıma araçları üzerine de reklam alınabilmektedir.

Pazara kendi markası ile girmek isteyen ve özellikle de tüketim malları ihraç eden firmalar için mümkün olduğunca reklam ve promosyon faaliyeti yürütülmesi, özellikle de televizyon ve radyo gibi kitle iletişim medyasının kullanılması faydalı olabilecektir. Romen tüketiciler, televizyon, radyo ve billboard reklamcılığından çok etkilenmekte, bu reklamlarla tanıtılan ürünlerin çok güvenilir olduğunu düşünmektedir.

Diğer taraftan, uzmanlaşmış kuruluşların Romanya için pazar araştırması ile ilgili hizmetler verdikleri bilinmektedir.

Ayrıca, Kanal D Romanya'da Romence yayın gerçekleştirmekte ve takip edilen TV kanalları arasında yer almaktadır.

F) Kamu İhaleleri

Romanya kamu alımları SEAP adındaki elektronik satın alma sistemi üzerinden yapılmaktadır. https://www.e-licitatie.ro/pub isimli siteden yayınlanan ihalelere ve sistem hakkında detaylı bilgiye ulaşılması mümkündür.

Kamu alımlarının ve ihalelerinin takibi, önemli ihaleleri üstlenen firmalarla iletişim halinde olunması, sektör tarafından aranılan kalite belgelerinin edinilmesi, müşteri ilişkilerini yerine getirebilecek, müşterilerin olası talep ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek yerel yapılanmanın oluşturulması önem arz etmektedir. Romanya'da son dönemde özellikle alt yapı alanın pek çok otoyol ihalesi açılmakta olup, bu durumun müteahhitlik ve teknik müşavirlik firmalarımız için fırsat olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

A) Tarım ve Hayvancılık

Romanya'da 13,3 milyon hektar ekilebilir toprağa sahiptir. 10 hektarın altında toprağa sahip çiftliklerin sektördeki oranı %98'dir. Ülkenin nüfusunun yarısına yakını kırsal bölgelerde yaşamını sürdürmektedir. Tarım sektörünün Romanya'nın GSYİH'si içerisindeki payı %4,2 seviyesindedir.

Romanya, AB ülkeleri arasındaki en büyük hububat üreticileri arasında yer almaktadır. Ülkenin diğer önemli tarımsal ürünleri ise kolza ve patatestir.

Yakın gelecekte tarım sektöründeki dış ticaret açığının devam etmesi beklenen Romanya'da ihracatçılarımız açısından potansiyel taşıyan sektörlerin yaş meyve sebze, şekerli ve çikolatalı mamuller, unlu mamuller, konserve meyve sebze, sert kabuklu meyveler, yağlı tohumlar, bisküviler, gıda müstahzarları, su ürünleri ve alkolsüz içecekler olduğu değerlendirilmektedir.

Hayvancılık sektöründe de büyük baş, küçük baş ve kümes hayvancılığında üretim faaliyetleri yeterli ölçüde bulunmaktadır. Bunun dışında, süt ve peynir ürünlerinde yerli ürünlerin yanı sıra pazarda AB ülkelerinin ürünlerinin yaygın olduğu görülmektedir.

B) Sanayi

Romanya'daki otomotiv üretimi binek araçları üzerine yoğunlaşmış olup, 2020 yılında 438 binin üzerinde araç üretilmiştir. Üretici firmalar ise Ford ve Renault'un parçası olan Automobile Dacia'dır. Dacia Renault grubu Romanya'nın en büyük firması olma niteliği taşımaktadır. Piteşti ilinde bulunan Dacia-Renault ile Ford Craiova üretim tesislerine Romanya'da yerleşik otomotiv aksam parça üretimi gerçekleştirilen Türk firmalarımızca da önemli ölçüde girdi tedarik edilmekte olup, anılan iki üretim tesisi ülkemiz otomotiv sanayii ihracatı için de önem arz etmektedir.

Diğer taraftan, otomotiv yan sanayi sektörü ekseriyetle Romanya'da üretim tesisleri olan yabancı firmaların etkisi altındadır. Söz konusu firmaların bazıları Continental, Michelin, Autoliv, Schaeffler, Johnson Controls, Delphi, Pirelli, Leoni, Draxlmaier, Yazaki, Daimler firmalarıdır.

Romanya, tekstil ve konfeksiyon üretiminde uzun bir geleneğe sahiptir. 1990'dan önce, önemli bir giyim üreticisi olan Romanya'da tekstil ve hazır giyim endüstrisi devlete aitti. Sektör, dikey olarak entegre edilmiş büyük üretim tesisleriyle karakterize edilmiştir.
APACA veya Braiconf gibi şirketler 1950'lerde kurulmuştur. APACA dokuz hektarlık bir alanı kaplıyordu ve komünist dönemde 18.000'den fazla kişiyi istihdam ediyordu. Her ikisinin de çok güçlü markaları ve kendi tasarımları bulunmakta idi.
1990 yılında merkezi planlamanın çökmesinden sonra, tekstil ve hazır giyim sektörlerinde özelleştirme süreci başlamış ve büyük tesisler daha küçük birimler halinde yeniden düzenlenmiştir. Bu dönemde, birçok yerli üretici, Batı Avrupa ve ABD'deki büyük alıcılar için fason üretim- lohn veya CMT (kes-dik-kes) sistemi-altında faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu durum, yerel yatırımların artmasına ve teknolojik ekipmanın yükseltilmesine öte yandan, yerel olarak üretilen kumaş ve aksesuarlara olan talebin azalmasına neden olmuştur. Halihazırda Romanya'da entegre üretim yapan tekstil fabrikalarının işlerliği azalmış ve hazır giyim alanında ithal ürünlere olan rağbet artmıştır. Bu bağlamda hazır giyim ve ev tekstili ürünlerinde ülkemiz ihracatçıları için potansiyel olabileceği değerlendirilmektedir.

Romanya'nın planlı ekonomi döneminde gelişen kimya/petrokimya endüstrisi, kötü yönetim, koordineli bir kalkınma stratejisinin olmaması ve yabancı ülkeler ile rekabet nedeniyle geçiş döneminde oldukça olumsuz etkilenmiştir. Bir zamanlar Güneydoğu Avrupa'nın en büyük kimyasal şirketlerinden biri olan Oltchim iflas etmiştir.

Romanya'da faaliyet gösteren iki büyük doğalgaz şirketi olan Romgaz ve OMV 'nin petrokimya yatırımlarının ve Chimcomplex'in, yerel petrokimya endüstrisinin canlanmasına yol açabilme ihtimali mevcut bulunmaktadır.

Ayrıca, Romanya'da makina imalat sanayi, demir çelik sektörlerinin ülkemiz ihracatçıları açısından potansiyel taşıyabileceği düşünülmektedir.

C) Hizmetler

Pandemi döneminin etkisi olarak sağlık sektöründeki projeler hız kazanmış olup, bu kapsamda birçok proje yürütülmektedir. Birçok sağlık kuruluşu bu projeler kapsamında AB kaynaklarından da yararlanmaktadır.

Özel sağlık hizmetleri yaygınlaşmakta olup, bu alanda başı çeken kurumlar Medlife ve Regina Maria firmalarıdır.

Ayrıca, pandemi öncesi dönemde Romanya'dan ülkemize gelen turist sayısında bir artış kaydedilmiş olup, pandemi koşullarına bağlı olarak turizm sektörü açısından fırsatlar olabileceği değerlendirilmektedir.

Çoğu sektörden farklı olarak bilgi teknolojileri sektörü pandemi döneminden farklı etkilenmiştir. Bilhassa karantina dönemlerinde artan talep sektörü olumlu yönde etkilemiştir. Söz konusu dönemin dijitalleşmenin artışına olan etkisi de sektör için fırsat niteliği taşımaktadır. Romanya IT sektöründe uzmanlar tarafından Avrupa'nın Hindistan'ı olarak nitelendirilmektedir.

Teknoloji alanındaki yoğun istihdam, güçlü altyapı imkanı, AB fonları pazarın güçlü yanları olarak öne çıkmaktadır.

D) Madencilik

Romanya maden çeşitliliği açısından oldukça zengin bir ülkedir. Kömür, demir cevheri, bakır ve krom rezervleri bulunmaktadır. Petrol üretimi bulunmakla birlikte ülke ihtiyacını karşılamak için yeterli değildir.

E) Enerji

Doğalgaz rezervleri bakımından oldukça önemli bir konumdadır. Romgaz ve Petrom bu alandaki en önemli firmalardır.

Ayrıca, rüzgar ve güneş enerjisi alanında yatırımlar bulunmakta olup, AB'nin "yeşil enerji"yi destekleyen fonlarının da etkisi ile bu alandaki yatırım fırsatlarında artış olabileceği düşünülmektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

A) İş Kültürü

Romanya'da iş ilişkilerini belirleyen özel birtakım gelenekler yoktur. Batı iş dünyasının uyguladığı standartlar uygulanır. Bununla beraber, Batı Avrupalı iş adamlarından farklı olarak Romenler dakikliğe çok büyük önem vermemektedir.

Romenler sıcakkanlı insanlardır. Yabancıları oldukça iyi karşılarlar. Tanışmalarda tokalaşırlar ve ziyarete gidildiğinde normal nezaket kuralları uygulanır. Toplantılarda kartvizit bulundurmak ve tanışılan kişilere vermek önemlidir. İkili ilişkilerde zaman zaman tercüman kullanımı gerekebilmektedir. İş çevrelerinde yaygın yabancı dil İngilizce olmakla beraber, zaman zaman tercümana ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu nedenle, tercümana ihtiyaç duyulup duyulmayacağı hususunun önceden tesit edilmesinde fayda görülmektedir.

B) Para Kullanımı

Romanya'nın resmi para birimi RON'dur (Yeni Lei). Ülkede kiralama ve otel harcamalarında Euro da yaygın olarak kullanılmaktadır.

1889/2005 sayılı AB Yönetmeliği çerçevesinde çıkartılan 195/2008 sayılı Kararname uyarınca, AB ülkelerine (Romanya dâhil) giriş ve çıkışlar esnasında 10.000 Euro'yu aşan miktardaki her türlü nakit para ve anılan kararnamenin 1. maddesi uyarınca nakit para olarak kabul edilen çek, senet vb. kıymetli evrakın gümrük idaresine bildirilmesi gerekmekte olup, söz konusu bildirim yapılmadığı takdirde, kontrollerde tespit edilen nakit para/kıymetli evrakın değerinin 10.00 Euro'yu aşan kısmının % 40'ına kadar varan miktarlarda cezai müeyyide, ayrıca nakit para/kıymetli evraka el konulması söz konusu olmaktadır.

Bu çerçevede, ağır cezai müeyyidelerle karşılaşılmaması bakımından vatandaşlarımızın Romanya'ya (ve diğer AB ülkelerine) yapacakları seyahatler esnasında ve AB ülkelerinden ayrılırken yanlarında bulunduracakları nakit para ve kıymetli evrakla (başkasına devredilmesi önünde bir kısıtlama olmayan nama yazılı çekler dâhil) ilgili beyan yükümlülüklerine riayet etme konusunda azami hassasiyet göstermelerinin yararlı olacaktır.

C) Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Ülkeye girişte, Avrupa Topluluğu vatandaşları için pasaport ya da nüfus cüzdanı yeterlidir. Diğer ülke vatandaşlarından istenilen belgeler, yasal geçerlilik taşıyan bir pasaport ve Romanya Büyükelçiliği veya konsolosluklarından alınmış vizeleridir**.**

Vize uygulamasının olmadığı ülke vatandaşları için 90 günü aşmamak ve çalışmamak kaydıyla geçici giriş hakkı mevcuttur.

Türk vatandaşlarından umuma mahsus pasaport sahiplerinin Romanya'ya ziyaret edebilmeleri için vize almaları gerekmektedir. Romanya Schengen'e dahil değildir, ancak Schengen vizesi olan vatandaşlarımız ayrı bir vize almaksızın Romanya'yı ziyaret edebilmektedirler.

D) Resmî Tatiller ve Mesai Saatleri

- 1-2 Ocak (Yeni Yıl)
- 24 Ocak (Birleşme Bayramı)
- Ortodoks takviminde Paskalya tarihleri değişkendir. Nisan ayı içinde kutlanmaktadır.
- 1 Mayıs (İşçi Bayramı)
- 1 Haziran Çocuk Bayramı
- 20-21 Haziran Dini Bayram (Rusalii)
- 15 Ağustos Dini Bayram (Aziz Meryem)
- 30 Kasım Dini Bayram (Aziz Andrei)
- 1 Aralık (Romanya Ulusal Günü)
- 25-26 Aralık Dini Bayram (Noel)

Banka ve kamu kurumlarının mesai saatleri 09.00 ile 17.00 arasında olmakla birlikte saat 16.00 öncesinde gerekli işlemlerin tamamlanmasında ve Cuma günleri şehir dışına yapılan seyahatlerin yaygın olması nedeniyle Romen makamları veya firmalar ile gerçekleştirilecek görüşmelerin Cuma öğleden sonraya bırakılmaması ile önceden randevu alınması tavsiye edilmektedir.

E) Kullanılan Lisan

Romanya'da resmi dil Romence'dir Romence'de Latin alfabesi kullanılır. Bunun yanı sıra, ülke halkının çoğunluğu özellikle gençler İngilizce bilmektedir. Ayrıca dilin yapısal benzerliği nedeniyle İtalyanca bilen kişiler Romence'yi anlayabilmektedir.

F) Ulaşım

Romanya ulaşım altyapısı yaygın olmakla beraber genellikle eski ve yetersizdir. Ülkenin tamına karayolu bulunmaktadır. Bu yolların sadece belli kısımları otoban/duble yoldur.
Türkiye ile Romanya arasında THY, Pegasus ve Romanya Havayolu şirketi TAROM uçak seferleri düzenlemektedir. Ülkeye deniz yolu yolcu taşımacılığı ise cruise gemilerinden ibarettir.
Romanya'nın ulusal havayolları şirketi olan Tarom, Romanya, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'nın önde gelen merkezlerine hizmet etmektedir. Ülkedeki tüm şehir ve kasabalarda havayolu servisleri mevcuttur.
Şehirlerin tamına demir yolu ile ulaşım mümkündür. Ancak gerek demir yolu şebekesi gerekse kullanılan trenler oldukça eskidir.

Ankara-Bükreş arası demir yolu seyahati 33 saat sürmektedir. Romanya içinde geceleri tren yolculuğu pek güvenli olmamakla beraber, Ankara-Bükreş hattında herhangi bir güvenlik sorunu yaşanmamaktadır. Ülkeye kara yolu ile gidişte, Bulgaristan sınırında transit geçiş vizesi almak mümkündür.
Ülke içinde otomobil ile seyahat edilmesi halinde trafik kurallarına çok dikkatle uyulması gerekmektedir. Bükreş'te, büyük otellerin Otopeni Havaalanı'na otobüs hizmetleri vardır. Ayrıca havaalanında araba kiralama şirketleri de bulunmaktadır. Ayrıca Otopeni havaalanından şehir merkezine sürekli servis bulunmaktadır.

İlaveten şehir içi ulaşımda toplu taşıma ve taksilerin yanı sıra Uber uygulaması da yoğun olarak kullanılmakta ve fiyat avantajı nedeniyle tercih edilmektedir.

G) Yerel Saat

Romanya, Greenwich'e göre 2 saat ileridedir. (GMT+2 saat) Türkiye ile Romanya arasında yaz aylarında saat farkı yoktur. Kış aylarında ise Romanya ile Türkiye arasında 1 saat fark bulunmaktadır.

H) Yerel Ölçü Birimleri

Ülkede metrik sistem kullanılmaktadır.

İ) Telefon Kodları

Ülkenin yerel telefon servisleri otomatik ve oldukça güvenilirdir. Uluslararası telefon ve telgraf bağlantıları genellikle iyidir.

Romanya'nın uluslararası telefon kodu 0040'dır. Ülke içinde alan kodları bulunmaktadır. Bükreş alan kodu 21, Köstence alan kodu 241'dir. Mobil telefon kullanımı çok yaygındır.

J) Konaklama

Romanya'da çok çeşitli oteller bulunmaktadır. Otel fiyatları, 50 dolardan başlayarak 250-300 dolara kadar çıkmaktadır. Ayrıca uzun dönemli kalınacak yerler de mevcuttur. Kalacak yer bulmak için uluslararası seyahat acenteleriyle ilişki kurulabilir ya da doğrudan temasa geçilebilir.

Otellerde genellikle, internet ve uluslararası telefon servisleri mevcuttur. Yatak, yemek ve diğer hizmet bedelleri yerel para ile, yerel paraya çevrilebilen herhangi bir para birimiyle, seyahat çekleriyle ve kredi katlarıyla ödenebilir. Nakit Amerikan Doları ve Euro, kolaylıkla değiştirilebilir olduğu için yaygın bir ödeme aracıdır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

A) Şirket Türleri

Romanya'da ticari faaliyette bulunmak için şirket kurulması zorunludur. Şirket kurmak için şirket merkezinin bulunduğu bölgenin Ticaret Sicil Kurumuna başvurulur.

Şirketin kuruluş belgesinde aşağıdaki bilgiler yer alır;

a. **Ortakların adı ve soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri (özel kişiler için), ortakların ismi, adresi ve uyruğu (tüzel kişiler için),**
b. **Şirketin türü, ismi ve adresi (kira sözleşmesi veya tapu belgesi), varsa amblemi,**
c. **Faaliyet alanı,**
d. **Sermayesi (her ortağın hisse payları açıklanarak),**
e. **İdarecilerin isimleri,**
f. **Ortakların kar ve zarar payları,**
g. **Şubelerin adresleri veya açılacak olan şubelerin kuruluş şartları,**
h. **Şirketin çalışma süresi,**
i. **Şirketin feshedilme şekli.**

j.

Şirketin tüzel kişilik olarak yabancı şirket tarafından kurulmak istenmesi halinde aranan diğer belgeler şunlardır.

- Şirketin kurulacağı bölgedeki Ticaret Siciline hitaben yazılmış müracaat dilekçesi,
- Ana şirketin Tüzüğünün onaylanmış tercümesi,
- Aşağıdaki hususları kapsayacak şekilde alınmış Yönetim Kurulu Kararı:
  - Kurulacak şirketin adresi,
  - Faaliyet alanı,
- Ana şirketin kuruluşuna ilişkin tüm belgelerin onaylanmış tercümeleri,
- Şubeye ait kira kontratı ve adresi,
- Her türlü hukuki sorumluluğu yüklendiğine dair temsilci tarafından verilecek belge,
- Her türlü vergilerin ödendiğine dair makbuz.

Sahtekarlık, yalan beyanda bulunma, rüşvet verme/alma suçlarıyla, 31/1990 sayılı Kanun'da belirtilen diğer suçları işleyenler kurucu olamazlar.

Limited şirketlerin minimum sermayesi 200 RON olup, ortakların payı 10 RON altında olmamak kaydıyla ortak sayısı 50'yi geçemez.

En az 5 ortakla kurulan Anonim şirketlerin sermayesi minimum 2.500 RON olacaktır. Anonim şirketlerde, sermayenin %30'u kuruluş tarihinde, kalan kısmı ise 12 ay içinde yatırılır. Ayni sermayenin getirilmesindeki gecikme nedeniyle ortaya çıkabilecek zarardan ilgili ortak sorumlu tutulur.
Nakdi sermayenin yatırılmasında geciken ortak, sermayenin yatırılması gereken tarih itibarıyla faiz ödemek zorundadır.

Kuruluş belgelerinde başka bir şekilde açıklama bulunmadığı durumlarda, kar dağıtımı sermayeye katkı oranında her ortağa ödenir. Kar dağıtımı sadece fiili karlardan ödenir. Sermayenin azalması halinde önce sermaye artırılır, sonra kar paylarının dağıtımı yapılır.

Şirketin tescili için, şirket kuruluş belgelerinin tasdik tarihinden itibaren *15 gün* içinde, aşağıda belirtilen diğer belgelerle birlikte ilgili Sicil Memurluğuna başvurulması gerekmektedir.

a. **Şirketin kuruluş belgesi,**
b. **Kuruluş belgelerinde açıklanan miktar ve şartlarda sermayenin yatırıldığına dair belge,**
c. **Ayni sermayeye ait mülkiyet sahipliği belgeleri,**
d. **Şirket idareci ve denetçilerinin işbu kanunun Ticari Şirketler Hakkındaki 31/1990 sayılı Kanun şartlarına uyacaklarına dair beyannameleri (noterden),**
e. **Türkiye'den alınan ve noter tasdikli Adli Sicil Belgesinin tercümesi veya noterde verilecek beyanname,**
f. **Pasaport.**

Şirketin faaliyete geçmesi için yapılması gerekenler ise şunlardır:

- **Şirketin faaliyet alanı ile ilgili makamlardan alınması gereken tüm onay ve ruhsatların Ticaret Sicili tarafından incelenmesi, kayıt tarihinden itibaren 5 gün içinde tamamlanır. Yetkili merciler onay veya ruhsatları 15 gün içinde verirler.**
- **Şirket merkezinin bağlı bulunduğu bölgenin Mahkeme Başkanı tarafından her adli yıl başında Ticaret Sicili'ne tayin edilen hâkimler, bedeli taraflarca ödenmek üzere, ekspertiz yapılması veya diğer gerekli belgelerin ibrazı konusunda karar alabilir.**
- **Anonim şirketlerde ayni sermaye katkısının tespitinde hâkim başvuru tarihi itibarıyla 5 gün içinde yeminli eksper seçer. Hâkim, tüm onayların alınmasını takip eden 5 gün içinde şirketin kurulması ve Ticaret Sicili'ne kayıt edilmesi hakkında karar verir.**
- **Hâkim kararının kesinleşmesinden sonra 24 saat içinde şirket tescil edilir ve bu tarih itibarıyla tüzel kişilik kazanır.**
- **Şirketin tescili ile birlikte, masraflar şirket tarafından karşılanmak üzere şirketin kuruluşu Resmî Gazete ve Vergi Dairesine bildirilir.**

B) Temsilcilik Açmak.

Temsilcilik açmak isteyen yabancı şirket 122/1990 sayılı Kanun gereği Romanya Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına bağlı Dış Ticaret Departmanına başvurmaktadır.

Başvuru formu aşağıdaki bilgileri içermektedir:

- **temsilcilik bürosunun adresi,**
- **temsilcilik bürosunun faaliyet alanı,**
- **temsilcilik bürosunun faaliyetlerini icra edeceği dönem,**
- **personel sayısı ve personelin görevi**

Yabancı personelin isim, ikametgâh ve şirketteki görevine ilişkin bilgiler sağlanacaktır.

Yabancı şirketin, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için Temsilciliğin kurulacağı şehirdeki Ticaret ve Sanayi Odası ve/veya diğer kurumlar tarafından verilen hizmetleri de talep etmesi gerekmektedir.

Temsilcilik yetkisinin verilmesi için aşağıdaki belgelerin temini gerekmektedir:

- Yabancı firmanın tüzel kişiliğini belgeleyen orijinal lisans, faaliyet alanı ve nominal sermayesi,
- Şirketin temel mali işlemlerini yürüten bankadan alınacak güvenilirlik belgesi,
- Şirketin tesciline ilişkin yasal formu belgeleyen şirket tüzüğü ya da diğer evraklar,
- Resmi olarak şirketle ilişkisi bulunan temsilcilerin onaylı vekaletleri,
- Şirketin yukarıda belirtilen yıllık gelir vergisini Romanya Ticaret Bankası kanalıyla Vergi Dairesi hesabına ödediğini gösteren belge.

Başvurunun yapılmasını müteakip ***30 gün*** içerisinde, Romanya Dış Ticaret Departmanı yetkilendirme onayını verir ya da sebep göstermek suretiyle reddeder.

Bunu müteakiben, şirket, temsilci bürosunu Romanya Ticaret ve Sanayi Odasına kayıt ettirmelidir.

Temsilcilikler kendi başlarına ticari faaliyette bulunamamakta, ana şirket adına reklam ve tanıtım vb. faaliyetleri icra edebilmekte, fatura tanzim edememektedirler.

C) Sosyal Güvenlik Uygulamaları

Romanya'da, her işveren ve de çalışan; diğer vergi mükellefleri gibi devletin sosyal, sağlık ve çalışma sigorta sistemine katkıda bulunmak durumundadır.

Sosyal ve Sağlık Sigortası; emekli maaşları, çocuk yardımı, hastalık ve diğer sosyal bakım hizmetlerini karşılarken, Çalışma Sigortası; asgari işsizlik ödenekleri ve istihdam yaratmaya yönelik diğer harcamaları karşılamaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi işveren ve çalışan sosyal sigorta sistemine katılmak zorundadır ve işveren ve çalışanların katkı payları brüt maaş üzerinden hesaplanmaktadır.

İşçinin sosyal güvenlik katkısına (CAS) ödeyeceği oran %25'tir. (daha önce %10,5 idi); işverenin ödeyeceği oran ise, normal, farklı ve özel çalışma şartlarına göre %0, %4, %8 olarak uygulanmaktadır.

Sağlık katkısı (CASS) oranı %10 değerinde olup, işçi (çalışan) statüsünde olan veya sağlık katkısını ödeme zorunluluğunda bulunan gerçek kişiler tarafından ödenecektir.

İşverenler, işçilere ödedikleri maaşlara ait gelirler için, %2,25 oranında işveren katkı payı (CAM) ödemektedirler

Bankacılık Mevzuatı

Romanya'da irili ufaklı 40 banka bulunmaktadır. Bankalar tarafından icra edilen başlıca faaliyetler;

- Mevduat ve diğer geri ödenebilir fonları kabul etmek,
- Tüketici kredileri, ticari işlemleri finansmanı, ipotekli kredi vs den oluşan kredi vermek,
- Finansal leasing,
- Para transfer işlemi,
- Kredi kartı, seyahat çeki vb. ödeme vasıtaları oluşturmak ve yönetmek,
- Garantiler vermek ve taahhütleri yerine getirmek,
- Finansal konularda katılımcı, aracı ve danışmanlık yapmak,
- Diğer işlemler.

Romanya ekonomisinin büyüklüğü ile orantılı olmayan çok sayıda bankanın piyasada bulunduğu, bunun piyasada pay kapmak arzusundan kaynaklandığı, büyük bankaların finansal güçleri karşısında küçük bankaların rekabet etmelerinin ve varlıklarını sürdürmelerinin zor olduğu, yakın gelecekte küçük bankalarının büyükler tarafından satın alınmasının kaçınılmaz olacağı, özellikle büyük bankaların fonlarını kullandırmak istenmeleri ve piyasa payını artırmak istemeleri nedeniyle kredi faizlerinin düşük ve yatırım yapmak için uygun olduğu sektörün uzmanları tarafından ifade edilmektedir.

Romanya'da kaynağı belgelenemeyen paranın bankacılık sistemine sokulması mümkün değildir. 10000 Euro ve üzeri bir meblağın hesaba yatırılması, çekilmesi, havale edilmesi vs. için paranın kaynağının veya kullanma amacının belgelenmesi (döviz bozdurma belgesi, gibi) istenmektedirler (10000 Euronun üzerindeki işlemler Merkez Bankasına bildirilmektedir).

Bankalardaki mevduatları güvence altına alan Garanti Fonu 1996 kurulmuştur. O tarihten itibaren sadece yerli ve yabancı kişilerce yerel ve yabancı para cinsinden açılan mevduatlar güvence sağlayan Fon, 2004 yılı Temmuz ayından başlayarak tüzel kişiliklerce açılan mevduatları da güvence altına almıştır.

Banca Comerciale Romana (BCR), Banca Romana Pentru Dezvoltare (BRD), Raiffeisen Bank SA, ABN AmroBank(Romania) SA, ING Bank, Alpha Bank Romania ile Türk sermayeli Garanti BVA ve Credite Europe Bankaları ülkenin önemli bankaları arasındadır.
Ayrıca, ülkemizin de hem donör hem de faydalanıcı konumda olduğu Avrupa İmar ve Kalkınma Bankasının (EBRD) Bükreş'te ofisi bulunmaktadır.

D) Çalışma ve Oturma İzinleri

Çalışma müsaadeleri, Çalışma Bakanlığı, İş Kurumu (adresi: Str.Valter Maracineanu no.1-3 kat.4 oda:326 sektör 1, tel:0040 21 315 27 42) tarafından verilmektedir. Herhangi bir bilginin temin edilmesi veya dilekçelerin verilmesi için halkla ilişkilerin mesai saatleri 9.00-14.00 arasındadır.

Şirket kurulma işlemenin tamamlanmasından sonra yatırımın Romanya ekonomisine katkısını da gösteren yatırıma ilişkin fizibilite raporunun Yabancılar Ofisi (ARIS)'ne sunularak yatırım için onay alınması gerekmektedir. Bu onayın alınmasının ardından

Türkiye'de bir banka hesabında 50 bin Euro bulunduğunu gösteren bir belge ile birlikte Romanya'nın o ülkedeki konsolosluklarından 3 ay süreli ticari vize temin edilmektedir. (Oturma müsaadesi almak isteyen her ortak ve şirket kuruluşunda idareci olarak bildirilen yabancı uyruklu kişi belirtilen miktarda paraya sahip olduğunu ayrı ayrı belgelemek zorundadır.) Ticari vizesini alan yatırımcı Romanya'ya gelerek yatırım için gerekli çalışmaları başlatabilir. Üç aylık sürenin bitiminden önce istenen belgeler derlenerek Yabancılar Polisine 1 yıl süreli oturma müsaadesi için başvurulmaktadır.

ARİS'ten onay alınamaması halinde yatırımcının Romanya'da oturma müsaadesi alması mümkün olamamaktadır. O durumda yeni bir yatırım projesi ile yeniden onay başvurusunda bulunulması mümkündür. Ancak bu onayın alınması da tek başına yeterli olmayıp, şirket ve sahibinin diğer kurumlara karşı mükellefiyetlerini yerine getirmiş olduğunu belgelemesi istenmektedir.

Oturma müsaadesi alınması için Romanya İç İşleri Bakanlığı bünyesindeki Yabancılar Kurumuna gerekli belgelerle başvurulmaktadır.